

Új tankönyv, új megközelítésmód a román nyelv oktatásában

Az osztályok nagy létszáma (28–32 fő) mellett gondot okozhatnak az eltérő motivációkkal érkező gyermekek.

Várakozás övezte az új tantervre¹ alapozott román nyelv és irodalom tankönyveket, melyek a magyar anyanyelvű V. osztályos diákok számára készültek. Az új tanterv alaptézise, hogy a román nyelvet nem anyanyelvként tételezi, és ehhez igazítja a módszertant is.

Alábbiakban a 2017/2018-as tanév egyhónapnyi tanítási időszakának tapasztalatait osztom meg az általam választott román tankönyv² alapján, bemutatva a pozitívumokat, illetve azokat a kihívásokat, amelyekkel egy székelyföldi iskolában az első

fejezet tanítása során szembesültem.

Annak ellenére, hogy mind a tanárok, diákok, mind a szülők úgy gondolták, hogy sokkal könnyebb lesz a tanulás-tanítás az új tanterv szerint, sajnos nem egészen így alakul – egyelőre. A gyermekek nincsenek hozzászokva az új tanítási stílushoz, a tanár számára minden óra előkészítése sok kreativitást, innovációt és az eddigieknél is komolyabb felkészülést igényel, akár kezdő, akár többéves tapasztalattal rendelkeznek. Az első hónapban elsődleges cél a diákok tudásszintjének és esetleges hiányosságainak felmérése/pótlása, a tanulási motiváció megerősítése, a román nyelv tanulása iránti bizalom és elkötelezettség kialakítása.

Mivel a diákok gyakran hiányosságokkal jönnek az ötödik osztályba, előfordul, hogy vannak olyanok, akik nem tudnak még mondatban kommunikálni, gondjaik vannak az egyes és többes szám, a nyelvtani nem használatával, az egyeztetésekkel, nehézkesen megy az igeragozás, a magyar nyelvben nem létező igeidők megfelelő használata. Az osztályok nagy létszáma (28–32 fő) mellett gondot okozhatnak az eltérő motivációkkal érkező gyermekek román nyelvi előzetes tapasztalataiban, készültségében megmutatózó nagy különbségek, a tanítók eltérő módszerhasználata, emiatt a tervezettnél lassabban lehet haladni a tananyaggal.

¹ Programa școlară pentru disciplina Limba și literatura română pentru școlile și secțiile cu predare în limba maghiară, Clasele a V-a – a VIII-a, Anexa nr. 2 la ordinul ministrului educației naționale, nr. 3393/28.02.2017, Ministerul Educației Naționale, București, 2017.

² Bartolf Hedwig: *Limba și literatura română* pentru școlile și secțiile cu predare în limba maghiară, Clasa a V-a, Ministerul Educației Naționale, Editura Corvin, 2017.

A tankönyv teljes mértékben igazodik az új tanterv alapelveihez. Az új szemléletnek és a változatos feladatoknak köszönhetően az órák nagyon dinamikusakká tehetők a tankönyv segítségével, illetve annak digitális változatával (interaktív feladatokkal, változatos kép- és hanganyaggal: szövegek, hallásértési gyakorlatok, videók). Ezáltal a szövegek felolvasása nem csak a tanár által valósulhat meg, s ez segíti a tanulókat a mindennapi beszédhelyzetek sokszínűségéhez való alkalmazkodásban, más beszélők megértésében.

A tankönyv beszédtemákat ajánl fel, de a tanulók egy részének még nincs elég bátorsága mondatokat alkotni, mert nincsenek hozzászoktatva. Úgy tűnik, az elemi osztályokban nem hozták őket túl gyakran beszédhelyzetbe. Ez megváltozhat a tanév során, mert idő kell, amíg megbátorodnak.

Az interaktív feladatoknak hatalmas sikere van a diákok körében, nagymértékben motiválnak, vannak olyan diákok, akik otthon előre, sőt még pluszban is szeretnek dolgozni ezekkel. Ezen feladatok digitális változatában a felhívó szöveg írott és szóbeli formában is megjelenik, céljuk az új szavak, kifejezések begyakorlása, a feladatok válaszlehetőségeket is ajánlanak a megoldáshoz, így az önállóan dolgozó gyermekek ellenőrizhetik megoldásaik helyességét.

A digitális változat videóinak, kinagyítható képeinek segítségével olyan plusz információkhoz jutnak a gyermekek, mint pl. hegycsúcs látványa közelről, vízesés, jéghotel, amelyekről korábban esetleg nem rendelkeztek tapasztalatokkal, nem élték át személyesen ezeket az élményeket.

A székelyföldi gyermekek a beszélt, hétköznapi román nyelvet nem ismerik, ritkán hallják, elvétve, egyenlőtlen szórásban találkoznak vele. Ezért kapaszkodót és biztonságot jelent egyszerű, logikus szabályok szerint megtanulni az alapvető nyelvtani fogalmakat, mint pl. az igeragozást vagy a névelők helyes használatát, kiküszöbölve a tipushibákat, mint *am joc*, *am merg*, *eu am sunt*, *muntea/muntul*, *fratul*.

A tanterv szerint gyakorlatias módon, ún. „alkalmazott” tartalmakként kell megtanítani a szófajokat és a nyelvtani fogalmakat. A tankönyvben nincsenek nyelvtani magyarázatok, helyettük nyelvi modellek szerepelnek. Azoknak a diákoknak, akik csak a tanórán hallják a román nyelvet, nagy segítség, ha egyértelműen tudják, hogy pl. a három nyelvtani nemet számolással lehet megkülönböztetni, vagy a főnevek számának jellegzetes végződéseit, ill. a határozott névelők használatának fortélyait megismerhetik. Mindez különböző feladatok formájában jelenik meg a tankönyvben, begyakorlás szintjén, a tanár feladata pedig elősegíteni ezek megértését. Hasznosak azok a típusfeladatok, melyek segítségével adott minták alapján begyakorolható az igék ragozása jelen időben, a névelők használata olyan szavak segítségével, amelyeket már megtanultak a gyermekek az olvasott/hallgatott szövegből.

A székelyföldi gyermekek a beszélt, hétköznapi román nyelvet nem ismerik, ritkán hallják, elvétve, egyenlőtlen szórásban találkoznak vele.

Az interaktív feladatokat viszont többnyire otthon, egyénileg oldják meg a gyerekek, mivel az osztályban csak egyetlen számítógép van.

Az események idejének jelzése a különböző igeformák gyakorlásával intuitív módon történik. Személyes élményen alapuló életszerű feladatok teszik szükségessé az idő jelölésére alkalmas grammatikai eszközök használatát. Például: *Mutassatok be egy személyes fényképet/egy osztálykirándulást, melyen részt fogtok venni* (jövő idő); *Meséljete el egy érdekes élményt, mely a vakációban/kiránduláson történt* (múlt idő).

Tapasztalataim szerint nehezen megy a hallás utáni feladatok megoldása, mert a tanulók számára újszerűek, szokatlanok az ilyen típusú feladatok. Mivel aránylag hosszúak a hallgatandó nem iro-

dalmi szövegek, és sok információt tartalmaznak, a szövegértéses feladatok esetében nehézkes a válaszadás. Amennyiben a gyermekek hallják és látják is a szöveget, magabiztosabb a válaszuk. A kiegészítéses feladatok esetében nem okoz gondot a szavak kikeresése és behelyettesítése a szövegből, amennyiben az adott szó ugyanazon formában jelenik meg a szövegben. Viszont egyelőre nehézséget okoz, ha nem a szó szerinti szöveggel kell dolgozniuk.

A feladatok előtt szimbólumok jelzik, hogy milyen típusú feladat következik, és annak ellenére, hogy az osztályokban elméletileg van technikai lehetőség minden típusú feladat megoldására (nézni, hallgatni), nincs idő mindenre. Az interaktív feladatokat viszont többnyire otthon, egyénileg oldják meg a gyerekek, mivel az osztályban csak egyetlen számítógép van, így a 28–32-es létszámú osztályokban nem lehet egy gépen megoldani ezeket a feladatokat. Ez lehetőséget teremt a fordított osztálytermi módszertan alkalmazására, a gyermekek otthon megoldják a feladatokat, a következő órán pedig megbeszéljük őket. A tankönyv mellett további segítséget jelent a munkafüzet, mely elmélyíti és kiegészíti a tankönyvbeli anyagot.

Ez a tankönyv a diákok számára mindenképp érdekes és hasznos. Nemcsak azon újdonságok miatt, mint az olvasás alatti szöveghallgatás, interaktív feladatok, igényes és érdekes képek, fényképek, videók, hanem azért is, mert önálló munkára szoktatja a gyerekeket (például a CD használata által). Az új szemlélet szerint a hangsúly nem az anyag bemagolásán van, hanem nyelvhasználaton, a begyakorláson, logikus gondolkodáson, a minták alkalmazásán.

A tanárok számára is kihívás az új tankönyv. Szemléletváltást igényel, le kell győzniük a rutint. Azt a típusú sikerélményt, amelyet például az eddigi klasszikus nyelvtanítás objektív módon való számonkérése jelentett, már nem várhatják el. Fontos változás az is, hogy kevesebb heti óraszámban tanítják a tantárgyat, az eddigi öt óra helyett négyben.

Ami viszont a legnagyobb fejtörést okozza, még nem tisztázott tény: nyolcadik osztály végén a vizsga mi alapján fog történni? Biztosítja-e majd a vizsga ugyanazt a továbbtanulási lehetőséget a speciális tanterv szerint tanuló magyar diáknak, mint a ro-

mán anyanyelvű, más tanterv szerint tanuló és abból vizsgázó diáknak? Leegyszerűsítve a kérdést: az én „petőfis” diákom az országos vizsga után bejuthat-e, ha szeretne, kilencedik osztályba egy kolozsvári vagy brassói román tannyelvű iskola román tagozatára?

Ugyanakkor teljesen egyetértek Bartolf Hedwig alábbi kijelentésével: „Tisztában vagyunk azzal, hogy a tankönyv, CD és a feladatgyűjtemény nem oldanak meg minden, a román nyelv tanulásával kapcsolatos kérdést, de nagyon fontos szerepet töltenek be a gyerekek román nyelvtudásának a fejlesztésében és tudásszintjének emelésében. [...] A logikus tanulás és begyakorlás többet ér, mint a gépies tanulás vagy a száraz információközlés”.

Reményeink szerint ennek a tankönyvnek, amely egy emberközeli, nyelvhasználatközpontú szemléletet képvisel, és amelynek alapján a székelyföldi gyermekek is könnyebben elsajátíthatják az állam nyelvét, lesz folytatása a következő évfolyamokon is.

Bízunk benne, hogy a tanárok rátermettsége, tenni akarása, a tanulók tanulni akarása, e lehetőségek teljes kiaknázása meghozzák a várt eredményt: a román nyelv hatékonyabb elsajátítását magyar iskoláinkban.